

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА
Кафедра соціальної педагогіки**

ПРОГРАМА

ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ *з теорії і методики виховання*

при вступі на освітньо-наукову програму 011 Освітні, педагогічні науки (теорія і методика виховання)
для здобуття ступеня доктора філософії на базі здобутого ступеня магістра / освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста

**ТРЕТІЙ (ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 01 «ОСВІТА/ПЕДАГОГІКА»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 011 «ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ»**

Київ – 2021

Програма вступного випробування з теорії і методики виховання при вступі на Освітньо-наукову програму 011 Теорія і методика виховання для здобуття ступеня доктора філософії на базі здобутого ступеня магістра / освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста. Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти. Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. Спеціальність 011Освітні, педагогічні науки / автор-укладач Р.Х.Вайнола; НПУ імені М.П. Драгоманова; кафедра соціальної педагогіки.

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	
2. Критерії оцінювання знань, умінь, компетентностей	
3. Зміст програми	
4. Орієнтовні питання до вступного іспиту	
5. Рекомендована література та електронні джерела	.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У сучасних умовах розвитку та реформування національної освіти наголошено на акцент щодо підготовки педагогів, здатних до педагогічної взаємодії з дітьми та молоддю в умовах соціальних трансформацій та потрясінь. Перед системою вищої освіти постає завдання підготовки науковців в галузі соціально-виховної роботи, які були б здатні до узагальнення сучасної теорії та методики виховної роботи і соціально-виховних процесів, критичної оцінки можливих шляхів їх оптимізації в освітній сфері

З огляду на трансформацію ступеневої підготовки фахівця в умовах закладу вищої освіти особливого значення набуває розробка теоретичних основ підготовки здобувачів освіти третього освітньо-наукового рівня спеціальності «Освітні, педагогічні науки» за освітньою програмою «Теорія і методика виховання».

Програма кандидатського екзамену передбачає виявлення рівня готовності сучасного фахівця освітньої сфери до визначення ефективних умов соціалізації особистості в сучасному суспільстві; вивчення дії об'єктивних і суб'єктивних факторів соціально-виховного середовища, характеру їх впливу на формування особистості вихованця; дослідження закономірностей та перспектив соціальної взаємодії особистості та виховного середовища; розробки та впровадження педагогічних та загально наукових методів виховання.

Майбутні доктори філософії зі спеціальності «Освітні, педагогічні науки» мають *знати*: сутність педагогіки як науки; принципів та методів соціально-виховної роботи; особливості соціалізації особистості в різних мікросоціумах; характеристики загальних технологій соціально-виховної діяльності; методичку соціально-виховної роботи з різними групами вихованців; можливості та умови ефективного реалізації загально наукових та педагогічних методів в практиці соціально-виховної роботи .

Здобувачі освіти мають виявити такі *вміння*: аналізувати різні фактори впливу на соціалізацію особистості вихованця; диференціювати зміст діяльності відповідно до різних об'єктів, суб'єктів та напрямів соціально-виховної роботи; добирати та адаптувати відповідно до мети, особливостей вихованців і реальної педагогічної ситуації технології соціально-виховної роботи, методи та прийоми реалізації завдань соціально-виховної роботи; проектувати, планувати, організовувати та аналізувати організаційні форми виховної роботи; будувати стратегію соціально-виховної роботи, спрямовану на саморозвиток особистості дитини та молодої людини, реалізацію її творчого потенціалу, здібностей, задатків, активізації зусиль вихованців, батьків, спільноти на вирішення завдання всебічного розвитку вихованця..

Програма містить два модулі: I –«Теорія виховання» (9 тем) та II – «Методика виховної роботи» (11 тем).

Білеті кандидатського екзамену містять чотири питання. Четверте питання передбачає презентацію результатів дисертаційного дослідження.

Пропонується така система оцінювання – максимальна оцінка – 100 балів, з них:

1 питання – максимально 20 балів;

- 2 питання – максимально 20 балів;
- 3 питання – максимально 20 балів;
- 4 питання – максимально – 40 балів.

Відповідно: 0 –24 «низький»; 25 –49 «задовільний»; 50-74 «достатній»; 75-100 «високий».

Загальний бал оцінювання рівня знань здобувачів освіти третього освітньо-наукового рівня зі спеціальності «Освітні, педагогічні науки» виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей. Бали (оцінки) кандидатського екзамену виголошуються головою предметної комісії усім пошукувачам, хто брав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ, КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Загальні критерії оцінювання :

- знання першоджерел і вміння застосовувати їх зміст, основні ідеї в аналізі педагогічних проблем;
- розуміння науково-педагогічних підходів, наукових принципів, понять і категорій, вміння оперувати ними;
- уміння демонструвати та аргументувати свої погляди;
- уміння розробляти програму і методику наукового дослідження, формувати комплекс емпіричних і теоретичних методів педагогічного дослідження.

Критерії оцінювання відповідей на екзаменаційні питання

«відмінно»	вільне оперування інтегрованими педагогічними знаннями, здатність підтримати проблемну дискусію, виявити професійну ерудицію в передбачуваній сфері наукового дослідження, поінформованість щодо найбільш важливих педагогічних ідей, які висловлювалися в минулому та є предметом сучасних наукових дискусій, володіння поняттєво- категоріальним апаратом сучасної професійної педагогіки. Наявність науково-аналітичних здібностей, здатності виокремлювати актуальні педагогічні факти, явища, події, використовувати теоретичні знання як основу й метод пізнання, виявляти проблеми для здійснення актуальної науково-педагогічної діяльності, комбінувати знання для більш глибокого розуміння проблем і збагачення професійних знань. Уміння розробляти програму і методику наукового дослідження з формуванням комплексу доцільних наукових (теоретичних і емпіричних) методів
«добре»	демонстрування розуміння наукових проблем в розвитку освіти і педагогіки, загальної наукової ерудиції, науково-аналітичних здібностей за можливої відсутності бачення шляхів їх вирішення
«задовільно»	розкриття основного змісту питань за наявності окремих неточностей у трактуванні провідних науково-педагогічних категорій, концепцій, стратегій розвитку освіти

«незадовільно»	відсутність знань науково-теоретичних джерел та основних проблем обраної наукової спеціальності, неточні відповіді на питання білетів, нерозуміння сутності проблеми, що обговорюється, нездатність відповісти на основні та додаткові запитання, відмова давати відповідь й виконувати екзаменаційне завдання
----------------	--

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ I. Теоретія виховання

Тема 1.1. Сутність та зміст виховання. Соціалізація.

Сучасні підходи до визначення соціалізації. Види соціалізації (стихійна, соціально-контрольована, відносно-контрольована). Характеристика факторів соціалізації особистості. Механізми соціалізації: рефлексійний, традиційний, інституційний, стилізований, міжособистісний. Загальна характеристика основних етапів соціалізації. Особливості формування особистості на різних етапах соціалізації.

Виховання як відносно контрольована соціалізація. Виховання як соціальний інститут. Сутність поняття «соціальне виховання». Мета, завдання соціального виховання. Специфіка соціального виховання. Фактори впливу на процес соціального виховання. Соціальне виховання та соціальне середовище. Особливості соціалізації дітей та молоді в сучасних умовах.

Тема 1.2. Напрями та види виховання.

Соціальне виховання з позиції суспільства: громадянське виховання, суспільне виховання, формування людини у відповідності з соціальним ідеалом, формування соціально активної особистості, упровадження певних моральних цінностей, ідеалів. Соціальне виховання з позиції соціальних інститутів і самої особистості. Державні документи, які обумовлюють зміст соціального виховання. Соціально обумовлене виховання, цілеспрямоване соціальне виховання, соціальне самовиховання.

Виховні інститути, інституції та соціальне виховання. Організація соціального досвіду як результат соціального виховання. Життєдіяльність виховної організації. Організація навчання взаємодії у виховній організації. Освіта як вид соціального виховання. Навчання. Просвіта. Стимулювання самоосвіти. Індивідуальна підтримка як вид соціального виховання. Віковий підхід у вихованні. Індивідуальний підхід у вихованні.

Тема 1.3. Історія розвитку системи соціального виховання.

Виховання молоді у первісному суспільстві. Залежність та обумовленість соціального виховання від політики держави, економічних та культурологічних процесів рабовласницьких держав. Спартанська, афінська виховні системи. Школа і педагогіка Стародавнього Риму. Виховання дітей і молоді у східних слов'ян. Система виховання в епоху Середньовіччя. Система лицарського виховання. Форми та методи народного виховання на території Сучасної України. Княжа доба. Розвиток давньоруської народності. Основні напрямки й особливості освітньо-виховної та благодійної роботи в державі в період існування Київської Русі. Піднесення соціального виховання в Україні у період козацької доби. Система виховання лицаря-козака. Виникнення Братських шкіл і їх роль у просвітництві. Виховні процеси в Україні в період її входження в Російську та Австрійську імперії. Відмінність виховних процесів в Наддніпрянській та Західній Україні.

Тема 1.4. Історія розвитку виховання з кінця XVIII до кінця XIX століття.

Педагогічна діяльність Й. Г. Песталоцці, І. Базедова, Ф. Дістерверга, теорія навчання та виховання Й. Гербарна. Соціальне виховання у другій половині XVIII

ст. Ідеї народності та природо відповідності Г. Сковороди. Система соціального виховання на Правобережній Україні та Закарпатті (друга половина XVIII ст.). Соціальне виховання та педагогічні ідеї на Україні у першій половині XIX століття. Педагогічні ідеї О. Духновича, Т.Шевченка, П. Куліша, К. Костомарова, К.Д. Ушинського. Педагогічні ідеї Я.А. Коменського, Д. Локка, Ж.-Ж. Руссо. Освіта в Україні другої половини XIX ст. Освітньо-педагогічна діяльність М.Пирогова, М. Корфа, Х. Алчевської, вільне виховання Л.Толстого, теорія фізичного виховання П.Лесгафта.

Тема 1.5. Ідеї національного виховання в Україні.

Традиції соціальної підтримки населення за часів козацтва. Соціально-благодійна діяльність українських братств. Сільська громада як осередок соціального захисту нужденних. Ідеї національної школи М. Драгоманова. Наукова та освітня діяльність Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Ідеї соціального виховання М. Грушевського. Характеристика особливості системи соціального виховання на західноукраїнських землях. Соціальне виховання дітей та молоді на початку XX ст. на Україні. Педагогічні ідеї І. Франка, Лесі Українки, Т. Лубенця. Зміст національної освіти в УНР. Ідеї національного виховання у працях С. Русової, І.Огієнка, Г.Ващенко.

Тема 1.6 Виховна система періоду існування радянської влади на території України.

Боротьба за національно-виховну систему в період революції 1917-1920 рр. Соціально-виховна діяльність у 20-30 роки XX ст. Роль А.С. Макаренка та С.Т. Шацького у розвитку соціально-педагогічної діяльності. Педагогічна творчість А. Макаренка. Методика комунарського виховання. Тенденція відродження, формування національної самосвідомості у виховній діяльності школи після утворення СРСР. Значення процесу українізації і його вплив на виховну роботу в системі освіти. Уніфікація загальної освіти в 30-ті роки XXст. Друга світова війна як випробування радянської родини, громадської позиції та виховного потенціалу суспільства. Соціальне виховання у період розвитку (40-50роки) та застою (60-70 роки) освіти. Педагогічна «відлига». Методика колективних творчих справ І.П.Іванова. Педагогічна система В. Сухомлинського як нова течія соціального виховання.

Тема 1.7. Формування сучасної системи соціально-виховної роботи в Україні (90-ті роки XX ст. – поч. XXI ст.).

Еволюція ідеї національного соціального виховання в документах і положеннях. Тенденції розвитку виховної роботи в мікро- та макросоціумі сучасної України. Реформування освіти на сучасному етапі (XXI ст.). Особистісно орієнтоване виховання. Гуманістичне виховання дітей та молоді. Диференційний підхід до виховання в сучасній школі. Навчально-виховні заклади нового типу, розуміння сучасного світу як екологічної, економіко-технологічної, історико-соціальної, політично-культурної системи взаємозв'язків, впливів, суперечностей.

Тема 1.8. Характеристика сучасних виховних технологій

Технології індивідуалізованого (персоніфікованого) виховання. Технологія індивідуальної педагогічної підтримки у вихованні (О. Газман). Шоу-технології (перегривання популярних телевізійних програм у навчально-виховному процесі

школи). Модель тьюторського супроводу індивідуальних освітніх програм (Т. Ковалева). Модель індивідуалізованого творчого виховання (І. Волков). Модель індивідуальних освітніх програм (В. Шадріков). Модель продуктивної освіти (модель відкритої школи). Технологія організації самовиховання за А. Кочетовим. Культурна парадигма освіти (за Н. Криловою). Концепція «Школа діалогу культур» (В. Біблер, С. Курганов). Технологія виховання духовної культури школяра. Технологія інтегрованого виховання. Технологія розвивального виховання. Технологія тьюторської підтримки та супроводу дитини. Технологія міжвікового виховання.

Тема 1.9. Зарубіжні технології виховання.

Морально-виховувальна освіта у провідних зарубіжних країнах (США, Японія). Технологія розвитку контакту «вихователь – важкий школяр». Технологія шкільного консультивання та супроводу в службі «Гайденс» в американській школі. Парна педагогіка. Гендерна диференціація. Виховання у процесі освіти (І. Гербарт). Школа без невдач (У. Глессер). Релігійне виховання в зарубіжних школах (Великобританія, Германія, Бельгія, США). Вільне виховання в країнах Бенілюксу. Вальфдорфська педагогіка. Виховні центри Австрії. Превентивна педагогіка Німеччини.

МОДУЛЬ II. Методика виховної роботи

Тема 2.1. Технології соціально-виховної роботи: сутність та специфіка.

Поняття педагогічних технологій. Типи та види педагогічних технологій. Особливості технологій виховання. Головні складові змісту технологізації процесу соціального виховання. Основні процедури соціально-виховних технологій. Етапи реалізації технологій виховання. Стратегія технологій соціально-виховної роботи.

Структура технологій соціально-виховної роботи. Базові технології соціально-виховної роботи: профілактики, корекції, супроводу, психолого-педагогічної підтримки, анімації, соціально-правового захисту тощо. Інтегрований, універсальний характер соціально-виховної роботи. Інноваційні технології соціально-виховної роботи: технології оцінки потреб вихованців та їх сімей, технології сімейного патронажу, технології де інституалізації, інклюзії, пробації, медіації тощо.

Тема 2.2 Методи соціально-виховної роботи.

Методи в соціально-виховній діяльності. Філософські та загально наукові методи. Спеціальні наукові методи (соціально-економічні, організаційні). Загально наукові методи (історичний, медичний, генетичний тощо). Психологічні методи в практиці соціально-виховної роботи (психодіагностика, психокорекція, психологічне консультивання, психотерапія, соціально-психологічний тренінг). Соціологічні методи (аналізу соціуму, фокус-групи, соціальної паспортизації). Педагогічні методи у соціально-виховній роботі (методи формування свідомості, методи стимулювання, методи організації діяльності, методи самовиховання). Особливості впровадження загально наукових та педагогічних методів в практику соціально-виховної роботи .

Тема 2.3. Організаційні форми соціально-виховної роботи.

Зміст поняття «педагогічна форма». Поняття «організаційна форма соціально-виховної роботи». Специфічні ознаки форми виховної роботи:

функціональність, структурність, інтегративність, неперервність. Творча справа, захід як різновиди організаційної форми соціально-виховної роботи. Класифікація організаційних форм виховної роботи. Специфіка використання форм соціально-виховної роботи з різними групами вихованців. Особливості комплексних форм роботи. Тематичні свята, дні, тижні як різновиди комплексних форм виховної роботи. Методика організації та проведення комплексних довготривалих форм виховної роботи. Індивідуальні, групові та масові форми виховної роботи. Особливості їх використання в практиці соціально-виховної роботи, специфіка застосування в роботі з різними групами дітей та молоді.

Тема 2.4. Методи формування свідомості вихованців.

Місце методів формування свідомості в системі інших педагогічних методів. Методи переконання. Педагогічні умови успішного використання переконання. Метод навіювання та прийоми його застосування. Приклад в системі формування свідомості вихованців. Форми застосування методів формування свідомості в роботі з дітьми та молоддю.

Проектування форм соціально-виховної роботи. Інтелектуальний, розливальний та мотиваційний рівень сформованості показників моральної вихованості. Формулювання мети та завдань соціально-виховної роботи щодо організації та проведення конкретної форми виховання.

Технологія підготовки і проведення виховної бесіди, виховної години, дискусії та диспуту. Використання конференцій в практиці соціально-виховної роботи. Наукові, читацькі, прес-конференції. Усний журнал, круглий стіл як групові форми соціально-виховної роботи. Педагогічні умови ефективності підготовки та проведення форм роботи в системі реалізації методів формування свідомості.

Тема 2.5. Методи стимулювання поведінки об'єктів соціально-виховної роботи.

Характеристика методів стимулювання. Методи позитивного підкріплення і прийоми їх застосування. Заохочення вихованців: види, приклади. Традиційні і інноваційні форми заохочення в практиці соціально-виховної роботи. Методи негативного підкріплення і прийоми їх застосування. Типові помилки педагога при використанні покарання. Метод змагання і можливості його використання в соціально-виховній діяльності. Класифікація змагань. Технологія організації комплексного групового змагання. Забезпечення гласності і унаочнення змагання. Оформлення стендів змагань. Педагогічні умови успішного застосування методів стимулювання.

Тема 2.6. Методи організації діяльності вихованців.

Характеристика і значення методів організації діяльності вихованців. Методи соціального навчання та закріплення позитивного досвіду. Доручення як метод організації соціально-керованої діяльності. Типологія та зміст основних доручень. Стратегія надання доручення. Техніка чергування творчих доручень. Педагогічні умови успішного застосування методу доручення. Перелік та зміст найбільш типових доручень для колективу вихованців. Зміст і макет унаочнення доручень (форма, шеврони, нашивки, емблеми) для колективу вихованців. Перелік та зміст найбільш типових доручень для колективу вихованців (волонтерів).

Особливості використання ігрових технік в соціально-педагогічній роботі. Гра як форма педагогічної взаємодії і засіб розвитку творчої особистості дитини чи молодшої людини. Ігрові техніки як впливовий засіб соціально-виховної роботи. Специфіка ігрової діяльності в системі соціально-виховної роботи. Класифікація ігор. Психолого-педагогічні умови застосування гри у виховній роботі: визначення творчого потенціалу гри; визначення місця і часу проведення, кількості учасників; забезпечення комфортності і природності гри; урахування вікових та анатомо-фізіологічних властивостей учасників гри; захист людської гідності, морального самопочуття кожного учасника гри; визначення місця ігротехніка під час проведення гри; цілеспрямоване поширення прав учасників гри. Психолого-педагогічні умови організації гри в процесі соціально-виховної діяльності. Авторська картотека ігор. Принципи систематизації цієї картотеки: алфавітний, за змістом, за віком учасників, за кількістю учасників, за типом гри тощо.

Ігротека, техніки її організації та проведення (форма, шеврони ігротехників, обладнання для проведення ігор, інформаційний матеріал). Техніка станційного експресу. Тематична та сезонна ігрова програма, квест. Анімаційна програма як вид ігрової програми. Використання відомих вуличних ігор в практиці соціально-виховної роботи.

Тема 2.7. Особливості соціально-виховної роботи в умовах закладів оздоровлення та відпочинку.

Переваги роботи закладів оздоровлення та відпочинку у вирішенні проблем соціально-виховної роботи. Види закладів оздоровлення та відпочинку в яких може працювати соціальний педагог. Особливості роботи з дітьми тимчасових переселенців, дітьми з сімей, що перебувають в складних життєвих обставинах. Сутність і специфіка роботи тимчасових дитячих та юнацьких організацій в сучасних умовах. Робота педагога-вихователя як організатора діяльності дитячих та юнацьких колективів в канікулярних умовах. Методичний вантаж педагога. Професійні обов'язки педагога-організатора. Відповідальність за життя та здоров'я дитини. Урахування в роботі специфіки, традицій роботи школи, умов району, міста. Творча особистість педагога-вихователя.

Таборова зміна як надзвичайно концентрований за змістом та виховною ефективністю період діяльності дитячого чи юнацького тимчасового колективу. Етапи таборової зміни: підготовчий, організаційний, основний, підсумковий. Види, форми колективного планування роботи дитячого колективу. Основні принципи самоврядування в діяльності дитячих та юнацьких колективів в умовах оздоровчого табору. Органи самоврядування. Система доручень в умовах тимчасового літнього оздоровчого табору. Зміст найбільш поширених доручень.

Поняття тематичного Дня-свята. Методика проведення найбільш типових табірних Днів. Спортивно-оздоровча робота в умовах табору Організація народознавчої та пошуково-краєзнавчої роботи в умовах літнього табору.

Підсумковий період таборової зміни (Карнавал, Ярмарок, Свято прощання тощо). Методика підготовки та проведення фестивалів, творчих оглядів, концертів. Проведення педагогічної наради та підсумкової конференції.

Розробка плану та методики проведення таких тематичних днів: День Праці, Ярмарок, День Здоров'я, День Фантастики, День Театру, День Гри та Іграшки,

День Героя, День Казки, День Іменинника, Батьківський День тощо. Методика проведення "вогнику знайомств" та організаційних зборів для колективів різного віку.

Тема 2.8 Зміст та форми виховної роботи з сім'єю.

Завдання соціально-виховної роботи з сім'єю. Типологія видів сімей, що потребують педагогічної допомоги та підтримки. Сім'ї, що перебувають в складних життєвих обставинах, особливості роботи з ними. Технології діагностики сімейних стосунків. Соціально-педагогічні паспортизація сім'ї. Оцінка потреб сім'ї як інноваційна технологія. Технології сімейної терапії. Технології сімейного консультування. Специфіка роботи з підготовки молоді до шлюбу. Соціально-виховна робота з молодію сім'єю; із студентською сім'єю тощо. Особливості роботи з патронажними, прийомними сім'ями та ДБСТ. Технології наставництва. Методика організації роботи сімейного клубу (клуб молоді сім'ї, клуб студентської сім'ї, клуб молодих батьків), сімейної консультації. Технології підготовки і проведення сімейного свята.

Тема 2.9. Формування та розвиток творчої особистості у системі виховання.

Завдання виховання людей з високим творчим потенціалом як актуальна проблема сучасної педагогічної науки і практики. Педагогічні особливості позитивної девіації. Поняття «творча особистість», «творчість» як центральні поняття соціально-виховного процесу. Психофізіологічні особливості обдарованості. Структура творчої особистості. Види обдарувань та типи творчої роботи з обдарованою молоддю. Технології виявлення, діагностики обдарованості. Інституції, що працюють з обдарованою молоддю. Діяльність педагога-вихователя в спеціалізованих загальноосвітніх закладах, будинках творчості, клубах, студіях. Мала академія наук, її робота.

Тема 2.10. Особливості виховання в різних соціальних інститутах.

Виховне середовище як система використання перспективних педагогічних технологій для забезпечення ефективності виховання. Виховна робота громадських організацій. Технології виховання суб'єктної соціальної активності людини (проектні, пошукові, проблемного навчання, творчі, продуктивні). Волонтерство як джерело педагогічних інновацій. Розвиток молодіжних та дитячих ініціатив у процесі виховання. Технології релігійного (конфесійного) виховання. Недільні школи як досвід поєднання виховних завдань школи та релігійної громади. Виховне середовище освітнього закладу, його характеристики. Позашкільні заклади освіти як середовище упровадження виховних інноваційних технологій.

Тема 2.11. Інноваційна діяльність організатора виховної роботи з дітьми та молоддю.

Педагог як суб'єктивний чинник впровадження і поширення нововведень. Педагог-новатор як носій конкретних нововведень, модифікатор та митець. Інноваційний потенціал педагога, його творчі здібності. Готовність до інноваційної діяльності в системі соціального виховання як важлива професійна якість педагога-організатора виховної роботи. Структура готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Розвиток інноваційної поведінки вихователя. Педагогічні умови організації професійної діяльності на інноваційному рівні. Особливості

інноваційної педагогічної діяльності у виховній роботі. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності вихователя та способи їх подолання. Творча лабораторія організатора виховної роботи.

4.ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Охарактеризувати діяльність педагога-вихователя в спеціалізованих загальноосвітніх закладах, будинках творчості, клубах, студіях з обдарованими дітьми.
2. Визначити сутність діяльності спартанської, афінської виховних системи. Описати виховний потенціал педагогіки Стародавнього Риму.
3. Презентувати результати дисертаційного дослідження
4. Розкрити предмет, завдання, мету і зміст соціально-виховної роботи на сучасному етапі
5. Визначити основи родинного виховання та проблема виховання дітей в сім'ї в працях А. С. Макаренка «Книга для батьків», В. О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка», М. Г. Стельмаховича «Українська родинна педагогіка».
6. Охарактеризувати засоби естетичного виховання дітей та молоді: природу, мистецтво, фольклор.
7. Розробити структуру і зміст профілактичного заняття для вихованців (тема за вибором здобувача).
8. Визначити та охарактеризувати основні напрями сучасної виховної роботи
9. Охарактеризувати процес формування пізнавального інтересу учнів на прикладі досвіду Павлиської середньої школи В. Сухомлинського.
10. Розкрити сутність соціально-виховної роботи з батьками дітей дошкільного віку щодо формування потреби у ЗСЖ.
11. Розкрити підходи до виховання дітей та молоді на первісному етапі становлення людського суспільстві. Визначити основні засоби та методи виховання у первісному суспільстві: релігійні культи, табу, ініціації.
12. Визначити сутність та етапи планування в соціально - виховній роботі
13. Представити класифікацію закладів позашкільної освіти та визначити особливості соціально-виховної роботи в цих закладах.
14. Визначити сутність процесу соціально-виховної роботи: специфіку, структурні компоненти, рушійні сили.
15. Розкрити сутність соціального виховання на основні педагогічних ідей Й. Г. Песталоцці.
16. Визначити професійні та людські якості фахівця соціально-виховної роботи.
17. Назвати та охарактеризувати принципи соціально-виховної роботи.
18. Охарактеризувати світоглядні та педагогічні погляди Жан Жака Руссо.
19. Охарактеризувати виховні інститути та визначити специфіку соціально – виховної роботи.
20. Визначити та охарактеризувати основні завдання трудового виховання на сучасному етапі розвитку національної системи освіти.

21. Визначити особливості процесу виховання особистості у Стародавньому Римі.
22. Представити характеристику та визначити особливості вікових категорій дітей та молоді в контексті завдань виховної роботи.
23. Охарактеризувати мету виховання в педагогічному, загальнолюдському, національному аспектах. Визначити завдання національного виховання.
24. Розкрити ідеї гуманізму епохи Відродження та їх вплив на навчання і виховання дітей. «Будинок радості» Вітторіно да Фельтре.
25. Визначити напрями соціально-виховної роботи з дітьми та молоддю, позбавленими батьківського піклування.
26. Назвати та охарактеризувати рушійні сили та фактори розвитку особистості.
27. Розкрити сутність та особливості соціально-виховної роботи у період з 1945 рр. по 1960 рр. XX століття.
28. Розкрити сутність соціально-виховної роботи з вихованцями різних категорій (за вибором здобувача).
29. Визначити сутність взаємовпливу та взаємообумовленості національного і загальнолюдського у моральному вихованні особистості.
30. Охарактеризувати проблему формування дитячого колективу в працях А. С. Макаренка. Визначити ознаки колективу, охарактеризувати етапи його розвитку за А.С.Макаренка.
31. Охарактеризувати методи формування свідомості особистості.
32. Охарактеризувати сутність громадянського виховання дітей у сучасних умовах: теорія і практика.
33. Розкрити сутність проблеми естетичного виховання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського.
34. Назвати та охарактеризувати форми соціально-виховної роботи по взаємодії закладу загальної середньої освіти з батьками учнів.
35. Розкрити сутність козацької педагогіки та визначити принципи виховання козака - лицаря.
36. Розкрити сутність гуманістичного виховання Ф. Рабле, Е. Роттердамського, М. Монтеня.
37. Визначити зміст та форми організації виховної роботи з неповнолітніми, що перебувають у конфлікті з законом.
38. Розкрити зміст екологічного виховання у закладах освіти різного типу. Назвати основні форми виховної роботи за цим напрямом.
39. Охарактеризувати методи організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості.
40. Визначити сутність самовиховання і перевиховання особистості.
41. Охарактеризувати народну педагогіку як дієвий механізм морального виховання підрастаючого покоління.
42. Розкрити шляхи та засоби формування системи морально-духовних цінностей здобувачів освіти.
43. Охарактеризувати зміст та напрями виховної роботи в закладах оздоровлення та відпочинку.

44. Представити характеристику організаційно-структурних компонентів соціально – виховного середовища закладу освіти.

45. Розкрити проблеми виховання особистості в педагогічній спадщині К. Д. Ушинського.

46. Охарактеризувати сутність базового змісту художньо-естетичної освіти в умовах закладу загальної середньої освіти.

47. Охарактеризувати духовно – моральні традиції українців як доцільний засіб патріотичного виховання дітей та молоді.

48. Охарактеризувати методи стимулювання діяльності та поведінки вихованців. Навести приклади їх використання в практиці виховної роботи.

49. Визначити основні завдання закладів позашкільної освіти у системі трудового виховання та професійної орієнтації молоді.

50. Охарактеризувати дію на формування та розвиток особистості основних механізмів соціалізації: рефлексійного, традиційного, інституційного, стилізованого, міжособистісного.

51. Визначити та охарактеризувати вплив народних традицій на процес художньо-естетичного виховання дітей та молоді.

52. Охарактеризувати методи статевого виховання старших підлітків. Визначити форми виховної роботи за цим напрямом.

53. Визначити завдання соціального виховання з позиції суспільства: громадянське виховання, суспільне виховання, формування людини у відповідності з соціальним ідеалом, формування соціально активної особистості, упровадження певних моральних цінностей, ідеалів.

54. Визначити сутність та особливості виховання дітей і молоді у східних слов'ян в дохристиянську добу

55. Охарактеризувати психологічні методи, що застосовуються в практиці виховної роботи (психодіагностика, психокорекція, психологічне консультування, психотерапія, соціально-психологічний тренінг).

56. Визначити основні наукові підходи до понять: особистісно-орієнтоване виховання, соціально обумовлене виховання, цілеспрямоване виховання, самовиховання.

57. Визначити сутність педагогічних ідей О. Духновича, Т. Шевченка, П. Куліша, К. Костомарова.

58. Охарактеризувати основні виховні інститути та інституції виховання дітей та молоді. На прикладі охарактеризувати їх вплив на успішність становлення особистості.

59. Описати класифікаційні підходи в характеристиці організаційних форм виховної роботи. Визначити специфіку використання форм соціально-виховної роботи з різними групами вихованців.

60. Охарактеризувати Ідеї національного виховання у працях С. Русової, І.Огієнка, Г.Вашенка.

61. Охарактеризувати можливості застосування в системі виховної роботи інноваційних технологій: деінституалізації, інклюзії, пробації, адвокації, медіації тощо.

62. Охарактеризувати сутність концепції «Школа діалогу культур» (В. Біблер, С. Курганов). Визначити завдання та особливості виховання духовної культури здобувачів закладів освіти різного типу.

63. Охарактеризувати індивідуальні, групові та масові форми виховної роботи. Визначити особливості їх використання в практиці соціально-виховної роботи з різними групами дітей та молоді.

64. Визначити основні етапи підготовки і проведення виховної бесіди, виховної години, дискусії та диспуту. Навести приклади.

65. Визначити сутність та завдання гендерного виховання дітей та молоді. Визначити зміст понять «гендерна ідентифікація», «гендерна толерантність».

66. Розкрити значення технологій тьюторської підтримки та супроводу дитини у розв'язанні завдань сучасної виховної роботи.

67. Визначити особливості комплексних форм виховної роботи. Охарактеризувати тематичні свята, дні, тижні як різновиди комплексних форм виховної роботи. Описати методiku організації та проведення комплексної форми виховної роботи на прикладі.

68. Охарактеризувати зміст, структуру та основні положення Концепції національного виховання в Україні.

69. Довести доцільність та ефективність наочних та наочно-практичних методів у виховній роботі з різними віковими категоріями вихованців.

70. *Визначити алгоритм формулювання мети та завдань виховної роботи щодо проведення організаційної форми виховної роботи з певною цільовою групою дітей та молоді. Навести приклад.*

71. Визначити сутність, зміст, форми та методи виховної роботи з обдарованими дітьми та молоддю.

72. Визначити роль дитячо-юнацьких спортивних закладів освіти як об'єктів соціально-виховної роботи. Охарактеризувати сутність та особливості виховного процесу в таких закладах.

73. Охарактеризувати та навести приклади форм виховної роботи з різними категоріями дітей та молоді в середовищі сільської громади.

74. Охарактеризувати зміст та визначити особливості організації виховної роботи дитячих та молодіжних громадських організацій України.

75. Охарактеризувати гру як форму педагогічної взаємодії і засіб розвитку творчої особистості дитини чи молодої людини. Навести приклади застосування гри та ігрових технік як засобу виховної роботи.

76. Описати методiku організації роботи сімейного клубу (клуб молодої сім'ї, клуб студентської сім'ї, клуб молодих батьків).

СТРУКТУРА БІЛЕТУ

**Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
Кафедра соціальної педагогіки
КАНДИДАТСЬКИЙ ЕКЗАМЕН
«Теорія і методика виховання»**

Третій освітньо-науковий рівень

Галузь знань: *01 Освіта/педагогіка*

Спеціальність: *011 – Освітні, педагогічні науки*

Освітньо-наукова програма: *Теорія і методика виховання*

Екзаменаційний білет № _____

1. Розкрити предмет, завдання, мету і зміст соціально-виховної роботи на сучасному етапі

2. Визначити основи родинного виховання та проблема виховання дітей в сім'ї в працях А. С. Макаренка «Книга для батьків», В. О. Сухомлинського «Батьківська педагогіка», М. Г. Стельмаховича «Українська родинна педагогіка».

3. Охарактеризувати засоби естетичного виховання дітей та молоді: природу, мистецтво, фольклор.

4. Презентувати результати дисертаційного дослідження

Затверджено на засіданні Приймальної комісії Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

протокол № 3 від «01» березня 2021 р.

Голова предметної комісії _____ / Торбін Г.М. /
Підпис Прізвище, ім'я, по-батькові

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА

1. Андрущенко В.П. Організоване суспільство: Проблеми суспільної самоорганізації та інституалізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу: у 2 кн. Кн. 1: Від мрії до дії / В.П. Андрущенко; наук. ред. В.Л. Савельєв. – К.: Знання України, 2018. – 659 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: [Монографія]: у 2 кн. / Іван Дмитрович Бех. – К.: Либідь, 2003. – Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретично-технологічні засади. – 280 с.
3. Бойко А.М. Упровадження педагогічної інноватики в практику виховання: монографія / А.М. Бойко. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 384 с.
4. Бойченко М. А. Моделі і технології виховання в зарубіжних країнах [Текст] : [навч. посіб.] / М. А. Бойченко ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. - Суми : Мрія, 2012. - 141 с.
5. Боришевський М. Розиток громадянської спрямованості особистості / М. Боришевський, Т. Яблонська, В. Антоненко та ін. ; за заг. ред. М. Боришевського. – К., 2007. – 186 с.
6. Вайнола Р.Х. Стратегії особистісного розвитку фахівця в умовах магістратури / Р.Х.Вайнола //Розвиток професіонала і професіоналізму: теорія і практика : зб. наук. пр. / за заг. ред. С. П. Архипової. – Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2014. – С.53-57. (INDEX COPERNICUS).
7. Vainola R.Kh., Khliestova S.S. Characteristics of the experimental work on the formation of university student's deontological culture in the process of socio-educational work.- Science and education. Scientific and practical journal, 4/CLVII, 2).- Науково-практичний журнал Південноукраїнського національного університету імені К.Д.Ушинського 2017. С.58-68.<https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/uk/articles/2017-4-doc/2017-4-st11>
8. Vainola R.H. Modelling of social sphere specialists' professional training / R.H. Vainola // Science and practice: Collection of scientific articles. – Thorpe Bowker. Melbourne, Australia, 2016. – P. 249-251.
9. Грицай, Ю. О. Теорія і методика виховання: курс лекцій: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Ю. О. Грицай ; Миколаївський держ. ун-т ім. В.О.Сухомлинського. - Миколаїв : МДУ ім. В.О.Сухомлинського, 2005. - 207 с.
10. Дем'янюк Т. Д. Інноваційні технології трудового виховання учнів [Текст] : навч.-метод. посіб. / Т. Д. Дем'янюк [та ін.] ; Ін-т інновац. технологій та змісту освіти, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Н.-д. лаб. інновац. виховних технологій, Від. освіти Дубен. райдержадмін., Метод. каб. - К. ; Рівне : Волинські обереги, 2008. - 175 с.
11. Дем'янюк, Т. Д. Нові технології позашкільної освіти і виховання / Т. Д. Дем'янюк, І. О. Первушевська; Науково-методичний центр середньої освіти. - Рівне : Волинські обереги, 2000. - 351 с. academia-ps.com.ua/product/306

12. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. - К.: Юрінком інтер, 2008. - 1040 с.
13. Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р. № 1556 –VII [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
14. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. №40-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15/ed20150722>
15. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» Редакція від 16.07.2019 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
16. Інноваційні технології громадянського виховання учнівської молоді : навчально-метод. посібник / Т. Д. Дем'янюк [и др.] ; Науково-методичний центр середньої освіти. - К. : [б.в.], 2003. - 264 с.
17. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / [П. Ю. Саух та ін. ; за ред. П. Ю. Сауха]. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. - 443 с.
18. Історія соціального виховання (з давніх часів до середини ХХ століття) : хрестоматія. / [упоряд.: О. С. Радул та ін.] — Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2010. — 463 с.
19. Капська А. Й. Соціальне виховання студентів у сучасній вищій школі - одна із актуальних проблем. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини / гол. ред. М. Т. Мартинюк С. Київ : Наук. світ., 2007. С. 18-21.
20. Карпенко О. Г., Ду Лян. Засоби мистецтва як соціально-педагогічні чинники естетичного виховання у вищій школі. Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко [та ін.]. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Вип. 31. С. 10-16.
21. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посібник для студ. пед. навч. закладів / С. Г. Карпенчук. - К. : Вища школа, 1997. - 304 с.
22. Куроченко, І. І. Технології екологічної освіти та виховання в позашкільному закладі [Текст] : навч.-метод. посіб. на допомогу керівникам гуртк., клуб. та секц. роботи екол. спрямування / І. І. Куроченко, В. Г. Рискова ; Рівнен. міськ. палац дітей та молоді, Екол. центр. - Рівне : Волинські обереги, 2015. - 185 с.
23. Лукашевич М.П. Соціалізація. Виховні механізми і технології // Навч.-метод. посіб. – К.: ІЗМН, 1998. – 112 с.
24. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. – К.: Рад. шк., 1990. – 366 с.
25. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання : метод. посіб. / Л. М. Масол ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проблем виховання. - Харків : Друкарня Мадрид, 2015. - 177 с.
26. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (схвалена Указом Президента України від 25.06.2013 року №344/2013) [Електронний ресурс] / – 2013. - Режим доступу: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf

27. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. / А. С. Нісімчук [та ін]. - К. : Видавничий центр "Просвіта" : Пошуково- вид. агентство "Книга Пам'яті України", 2000. - 365 с.
28. Омеляненко В. Л. Теорія і методика виховання : навч. посіб. / В. Л. Омеляненко, А. І. Кузьмінський. - К. : Знання, 2008. - 415 с. - (Серія "Навчально-методичний комплекс з педагогіка").
29. Оржеховська В. М. Технології розбудови виховної системи загальноосвітнього навчального закладу: навч.-метод. посіб. / Оржеховська В. М., Федорченко Т. Є. ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проблем виховання. - Кіровоград : Імекс, 2014. - 171 с.
30. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах [Текст] : кол. монографія / В. П. Андрущенко [та ін.] ; заг. ред.: В. П. Андрущенко, В. І. Луговий ; АПН України, Ін-т вищ. освіти. - К. : Педагогічна думка, 2008. - 254 с.
31. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.mon.gov.ua>
32. Педагогіка вищої школи: підручник / за ред. В.Г. Кременя, В.П. Андрущенка, В.І. Лугового. - К.: Педагогічна думка, 2009. - 256 с. - Режим доступу:http://shron1.chtyvo.org.ua/Vyscha_osvita_Ukrainy/2014_N3_54_dodatok_2.pdf
33. Пономарьова Г. Ф. Нові технології навчання та виховання : опор. конспект лекцій / Пономарьова Г. Ф., Бабакіна О. О., Беляєв С. Б. ; Голов. упр. освіти і науки Харк. облдержадмін., Комун. закл. "Харк. гуманіт.-пед. акад." Харк. облради. - Х. : Захаренко В. В. [вид.], 2012. - 127 с.
34. Практична педагогіка виховання: посібник з теорії та методики виховання / Ред. М.Ю. Красовицький, Упоряд. Г.І. Іванюк. - Київ ; Івано-Франківськ : Плай, 2000. - 218 с.
35. Превентивне виховання учнівської молоді: інноваційні технології : навч.-метод. посіб. / Т. Д. Дем'янюк [та ін.] ; Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Н.-д. лаб. інновац. виховних технологій Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту, Навч.-метод. центр відділу освіти Березнів. райдержадмін. - К. ; Рівне : Волинські обереги, 2006. - 360 с.
36. Психологічні особливості ефективності виховних технологій: Монографія / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка; За заг. ред. М. Савчина. – Дрогобич: Коло, 2005. – 184 с.
37. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. / Герман Константинович Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – Т.2. – 816 с.
38. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / С.О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 320 с. - Режим доступу: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/osvitology/book_sisoeva-internet.pdf
39. Сисоєва С.О. Теорія і практика вищої освіти: навч. посібник / С.О. Сисоєва, І.В. Соколова. – К., 2016. – 338 с. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/711948/1/Sysoieva_Socolova_2016_pos..pdf

40. Сисоєва, С. О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / С. Сисоєва, І. Соколова ; М-во освіти і науки України. - Київ : Центр учбової літератури, 2003. - 308 с.
41. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології: Навч.-метод. посіб. / Г. І. Сорока; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Ін-т післядиплом. освіти. – Х.: Ранок, 2002. – 128 с.
42. Стрілець С. І. Інновації у вищій педагогічній освіті: теорія і практика : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Стрілець С. І. ; Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. - Чернігів : Лозовий В. М. [вид.], 2013. - 507 с.
43. Сухомлинський В.О. О воспитании. – М., 1973. – С. 117-119.
44. Сучасні технології в освіті / уклад. І. П. Моїсеєва, Н. Д. Грудініна ; наук. ред. Т. Ф. Букшина ; АПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського, Маріуп. держ. гуманіт. ун-т. - К. : [б. и.], 2005 .
45. Трухін І. Психолого-технологічні основи шкільного виховання: Навч. посіб. / Ігор Трухін, Олександр Шпак; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Дрогобич: Вимір, 2003. – 404 с.
46. Фіцула М. М. Педагогіка: загальні засади педагогіки. Теорія освіти і навчання (дидактика). Теорія виховання. Школознавство. З історії педагогіки : посібник / М. М. Фіцула. - Київ : Академія, 2000. - 542 с.
47. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / Г.С. Цехмістрова. - К., 2006. - 240 с.
48. Якса Н. В. Педагогічні теорії, системи й технології. Загальні основи педагогіки, дидактика, теорія виховання : курс лекцій / Н. В. Якса ; Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. - 2-ге вид., доп. і переробл. - Житомир : 2005. - 251 с.